

Briselē, 2025. gada 9. jūlijā
(OR. en)

11459/25

COMPET 718
IND 268
MI 523
ENT 128
CHIMIE 68
CLIMA 265
EMPL 358
ENER 365
ENV 688
FISC 165
POLCOM 157
RECH 324
SAN 451
SOC 511
UD 151

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 9. jūlijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2025) 530 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Eiropas ķīmiskās rūpniecības rīcības plāns

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 530 final.

Pielikumā: COM(2025) 530 final

Strasbūrā, 8.7.2025.
COM(2025) 530 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas ķīmiskās rūpniecības rīcības plāns

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Eiropas ķīmiskās rūpniecības rīcības plāns

1. IEVADS

Ķīmiskā rūpniecība ir nozaru nozare. Tā ir ES ceturtā lielākā ražošanas nozare un dod ieguldījumu vairāk nekā 96 % apstrādes rūpniecības preču ražošanā — tas ķīmisko rūpniecību padara par ES rūpnieciskās noturības un konkurētspējas stūrakmeni. Ķīmikālijām ir izšķiroša nozīme plašā pielietojumu klāstā tādās stratēģiskās nozarēs kā aizsardzība, tīrās tehnoloģijas un digitālā joma. Tāpēc Eiropai ir jāsaglabā spēcīga ķīmiskā rūpniecība. Tajā pašā laikā rūpniecībai ir jāpārkārtojas uz tīras aprites ekonomikas modeli, kas tiecas uz inovāciju, stiprina nozares globālo konkurētspēju un nodrošina cilvēka veselības un vides aizsardzību.

Tomēr pašlaik nozare saskaras arī ar būtiskām problēmām, kas apdraud tās konkurētspēju un noturību. Tās tirgus daļa pasaules tirgū kopš 2003. gada ir sarukusi par vairāk nekā 50 %, un par nozīmīgiem tirgus dalībniekiem kļūst citi reģioni, piemēram, Ķīna. Augstās enerģijas un ievadresursu cenas, ģeopolitiskā spriedze un zemais tirgus pieprasījums ir vājinājuši ES ražotāju konkurētspēju un izraisījuši ražošanas jaudas izmantojuma rādītāju samazināšanos. Pēdējos divos gados Eiropas Savienībā paziņots par vairāk nekā 20 lielu ražotņu¹ slēgšanu, arī tādu tvaika krekinga kompleksu un citu augšposma kompleksu slēgšanu, ko izmanto pamatresursu ražošanai.

Šā rīcības plāna pamatā ir Konkurētspējas kompass², tīras rūpniecības kurss³ un stratēģiskais dialogs ar ķīmiskās rūpniecības pārstāvjiem, ko 2025. gada 12. maijā rīkoja Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena. Tajā ir izklāstīti konkrēti pasākumi, kas stiprinās Eiropas ķīmiskās rūpniecības konkurētspēju pasaulē un saglabās spēcīgu Eiropas ražošanas bāzi, kā arī to modernizēs ar rīcību četrās galvenajās jomās: 1) noturības stiprināšana: kritiski svarīgas ražošanas saglabāšana ES, kā arī jaunu tirgu atvēršana un ES rūpniecības aizsardzība, 2) enerģijas piegādes nodrošināšana, atbalsts dekarbonizācijai un pāreja uz tīru aprites ekonomiku, 3) pirmtirgu izveidošana un inovācijas veicināšana un 4) tiesiskā regulējuma vienkāršošana.

Rīcības plānam ir pievienots *Omnibus* tiesību akta priekšlikums par ķīmikālijām⁴, kas vienkāršos, piemēram, marķēšanas prasības, kā arī deleģētais akts par mazoglekļa

(1) Tiek lēsts, ka ar šo lielo ražotņu slēgšanu zudušas 10 000 līdz 20 000 darbvietu.

(2) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Konkurētspējas kompass” (COM(2025) 30 final).

(3) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tīras rūpniecības kurss — kopīgs konkurētspējas un dekarbonizācijas ceļvedis” (COM(2025) 85 final).

(4) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko saistībā ar ķīmisko produktu konkrētu prasību un procedūru vienkāršošanu groza Regulas (EK) Nr. 1272/2008, (EK) Nr. 1223/2009 un (ES) 2019/1009 (COM (2025) 531 final).

ūdeņradi⁵. To papildina priekšlikums Eiropas Ķīmikāliju aģentūras (ECHA) pamatregulai⁶, kas vēl vairāk vienkāršos ķīmikāliju tiesiskā regulējuma pārvaldību.

2. NOTURĪBAS STIPRINĀŠANA

2.1. Kritiski svarīgas ražošanas saglabāšana ES

ES ir jāsaglabā un jāmodernizē pamatķīmikāliju ražošanas jauda, lai stiprinātu savu konkurētspēju un saglabātu noturību. Uz galvenajiem pamatresursiem, piemēram, petroķīmikālijām, amonjaku un hloru, balstās daudzas vērtības ķēdes — no farmaceitisku līdzekļu līdz akumulatoru vērtības ķēdei. Tomēr pēdējo trīs gadu laikā ES ir zaudējusi vismaz 8–10 % no savas krekinga jaudas, un iespējamās gaidāmās slēgšanas nozīmētu jaudas sarukšanu par vairāk nekā 20 % no 2021. gada jaudas. Lielākā daļa atlikušo ES krekinga iekārtu, kas koncentrēti sastopamas dažos reģionos un bieži vien integrētas naftas rafinētavās, ir novecojušas, lielā mērā par primāro ievadresursu izmanto jēlbenzīnu un darbojas mazāk efektīvi nekā to konkurentes pasaulē⁷.

Šīs strukturālās nepilnības neaprobežojas tikai ar tvaika krekinga iekārtām vien. Plašā mērogā ir slēgtas arī citas kritiski svarīgas ražotnes⁸, un tas negatīvi ietekmējis visu ķīmikāliju ražošanas ekosistēmu. Tas skar ne tikai tādas nozares kā plastmasa, polimēri un sadzīves un speciālās ķīmikālijas, bet arī tieši apdraud 200 000 darbvieta⁹.

Lai saglabātu un modernizētu stratēģiskās ražošanas jaudas un vērtības ķēdes, dekarbonizētu nozari, samazinātu atkarību¹⁰ un piesaistītu vajadzīgās prasmes, Komisija izveidos **Kritiski svarīgo ķīmikāliju aliansi**¹¹. Šī alianse darbosies kā stratēģisks satvars, kas dos iespēju sadarboties ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām, lai varētu apzināt un novērst riskus, kas saistīti ar ražošanas jaudas slēgšanu nozarē. Alianse arī veicinās diskusijas par svarīgām tirdzniecības problēmām, piemēram, par globāliem vienlīdzīgas konkurences kropļojumiem, piegādes ķēžu atkarībām un intelektuālā īpašuma tiesību jautājumiem, palīdzot nozarei un Komisijai jau agrīnā posmā atklāt potenciāli kaitīga importa pieaugumu. Šā darba pamatā būs norādījumi “Ķīmiskās rūpniecības pārkārtošanās ceļš”.

Alianse palīdzēs izstrādāt **kritērijus, kā noteikt, kādas ķīmikāliju ražotnes un molekulas** ir kritiski svarīgas ES stratēģiskajiem mērķiem. Tiem būtu jāatspoguļo to nozīme stratēģiskajās lejasposma nozarēs, kā arī tas, kādā mērā ES atkarīga no tirdzniecības. Balstoties uz pieredzi, kas gūta citās stratēģiskajās rūpniecības nozarēs, piemēram, izejvielu vai neto nulles emisiju nozarēs, alianse varētu pētīt arī jaunus noturības faktorus, kas attiecas uz ķīmikāliju nozari, piemēram, retas vai ierobežotas replikācijas ražotnes, kas ir kritiski svarīgi Savienības vērtības ķēžu elementi.

(5) Komisijas Deleģētā regula (ES) .../..., ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2024/1788 papildina, nosakot no mazoglekļa kurināmajiem/deģvielām gūtā siltumnīcefekta gāzu emisiju aiztaupījuma novērtēšanas metodiku (C 2025 (4674)).

(6) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Ķīmikāliju aģentūru un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1907/2006, (ES) Nr. 528/2012, (ES) Nr. 649/2012 un (ES) 2019/1021 (COM 2025 (386)).

(7) It īpaši ASV un Tuvajos Austrumos bieži sastopamās etāna krekinga iekārtas.

(8) To vidū olefīnu, aromātisko savienojumu, metanola, amonjaka un hlora ražotnes.

(9) CEFIC ziņojums “ES ķīmiskās rūpniecības konkurētspēja”.

(10) Piemēram, no mēslošanas līdzekļiem.

(11) Ievērojot konkurences noteikumus un ES starptautiskas saistības.

Par pamatu ņemot šos kritērijus, alianse palīdzēs **kartēt kritiski svarīgās molekulas**, piemēram, tās, kuras ir būtiskas stratēģiskajām vērtības ķēdēm un kuru piegāde ir atkarīga no vienas trešās valsts vai tikai dažiem piegādātājiem¹². Šādas molekulas pēc tam varētu pastiprināti uzraudzīt Muitas uzraudzības sistēmā, un šajā sakarā varētu nākt klajā ar tiesību akta priekšlikumu.

Alianse arī atbalstīs ES un dalībvalstis investīciju prioritāšu saskaņošanā un vadīs ES atbalsta mehānismu koordināciju ar valstu projektiem, to skaitā svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs (*IPCEI*). Divi potenciāli *IPCEI* varētu labvēlīgi ietekmēt ķīmikāliju nozari. Pirmkārt, Kopīgais Eiropas forums *IPCEI* jomā (*JEF-IPCEI*) pēta biotehnoloģiju vērtības ķēdi ar mērķi apzināt iespējamus projektus. Otrkārt, forums ir apstiprinājis projektu par apritīgiem progresīviem materiāliem, un pašlaik notiek tā izstrāde. Dalībvalstis var izstrādāt atbalsta pasākumus tādu tehnoloģiju *IPCEI* atbalstam, kas ir būtiski pārejai uz tīru rūpniecību vai svarīgiem infrastruktūras projektiem. Tas, vai *IPCEI* tiks īstenots, būs atkarīgs no iesaistīto dalībvalstu fiskālajām spējām.

Treškārt, Komisija dalībvalstīm un reģioniem palīdzēs noteikt, kuras ir **ES kritiski svarīgas ķīmikāliju ražotnes**. To pamatā būtu jau esošie rūpniecības klasteri un platformas, piemēram, Eiropas Ķīmijas nozares reģionu tīkls. Šādām vietējām industriālajām ekosistēmām ir izšķiroša nozīme noturīgu vērtības ķēžu uzturēšanā tādās nozarēs kā tīrās tehnoloģijas, aerokosmonautika, aizsardzība vai veselība — nozarēs, kurās vajadzīga elastīga un modernizēta ražošanas bāze.

Daudzām no šīm ražotnēm ir vajadzīgas investīcijas, kas dotu iespēju veikt modernizāciju, piesārņojuma mazināšanu un dekarbonizāciju, vienlaikus palielinot konkurētspēju. Saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem attiecīgā gadījumā būtu jādara pieejams mērķorientēts atbalsts tādu ražotņu modernizācijai, kurām draud slēgšana un kurās jāatvieglo zaļā pārkārtošanās.

Visā ES ir aptuveni 150 ķīmiskās rūpniecības parku. Tajos sakņojas rūpnieciskā darbība, darbvietas un izcilības un inovācijas centri. Komisija palīdzēs šīs ekosistēmas aizsargāt un modernizācijas un dekarbonizācijas ceļā atbalstīt to attīstību, izmantojot kohēzijas finansējumu gan saskaņā ar pašreizējo tiesisko regulējumu, gan īstenojot pasākumus, kas izklāstīti ierosinātajā paziņojumā par modernizētu kohēzijas politiku¹³. Tā liks lietā pieredzi, kas gūta, izmantojot Taisnīgas pārkārtošanās fondu dekarbonizācijas, prasmju pilnveides / pārkvalifikācijas un spēju veidošanas jomā, Inovāciju fondu un *InvestEU*. Pašlaik Komisija jau atbalsta ķīmiskās rūpniecības nozares dekarbonizāciju, izmantojot Taisnīgas pārkārtošanās fondu un taisnīgas pārkārtošanās procesu.

Investīcijas varētu atbalstīt, kopīgi izstrādājot reģionālus plānus ES kritiski svarīgajām ķīmikāliju ražotnēm un savedot kopā rūpniecības pārstāvjus, akadēmiskās aprindas, jaunuzņēmumus un reģionālās iestādes. Tādējādi vietējās vajadzības varētu labāk salāgot ar pieejamajiem resursiem, infrastruktūru un instrumentiem, un tas inovatīviem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem pavērtu iespēju rast jaunus kritiski svarīgu ražošanas procesu modernizācijas un dekarbonizācijas, digitalizācijas un apritīguma paātrināšanas risinājumus, turklāt veicinātu ķīmikāliju drošumu un ražošanas ilgtspēju. Šāda iepriekšēja sadarbība var palīdzēt piemērotākos ES finansēšanas instrumentus. Šajā sakarā Komisija varētu dalībvalstis informēt par relevantām finansēšanas iespējām un mazināt

(¹²) Kritiski svarīgo izejvielu jautājums ir aplūkots Izejvielu informācijas sistēmās (*RMIS*): <https://rmis.jrc.ec.europa.eu/>.

(¹³) Komisijas paziņojums “Modernizēta kohēzijas politika. Vidusposma pārskatīšana” (COM(2025) 163 final, 2025. gada 1. aprīlis).

risku, ka administratīvās sarežģītības vai sadrumstalotā atbalsta dēļ daudzsološi projekti paliek nepamanīti.

Šī iniciatīva arī palīdzēs sniegt administratīvu palīdzību citiem pasākumiem, piemēram, pētniecības un rūpniecības sadarbības stiprināšanai, inovācijas veicināšanai, MVU atbalstam un vietējā darbaspēka prasmju pilnveidei / pārkvalifikācijai¹⁴.

Šā rīcības plāna īstenošanā tiks izmantots arī Konkurētspējas koordinācijas rīks, kas pieteikts Konkurētspējas kompasā; tas mazinās nozares atkarību no ārējiem faktoriem un atbalstīs tās pārkārtošanos uz ilgtspējīgāku un konkurētspējīgāku nākotni.

Komisija

- ES līmenī izveidos Kritiski svarīgo ķīmikāliju aliansi kā stratēģisku jumta struktūru sadarbībai ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām, lai novērstu riskus, kas saistīti ar ražošanas jaudu slēgšanu nozarē, un apspriestu svarīgas tirdzniecības problēmas (2025. gada 4. ceturksnis).

Alianse

- izveidos atbalsta sistēmu dalībvalstīm un ieinteresētajām personām ar mērķi izstrādāt kritērijus, kā noteikt, kuras ražotnes un molekulas ES ir kritiski svarīgas (2025. gada 4. ceturksnis),
- palīdzēs dalībvalstīm un ieinteresētajām personām kartēt kritiski svarīgās molekulas, kas kalpos par pamatu pastiprinātai uzraudzībai Muitas uzraudzības sistēmā, piegādes dažādošanai, kā arī iespējamam tiesību akta priekšlikumam par kritiski svarīgajām molekulām (2026. gads),
- palīdzēs dalībvalstīm un reģioniem izveidot ES kritiski svarīgo ķīmikāliju ražotnes, veicinot investīcijas, inovāciju, atvieglojot piekļuvi finansējumam un palīdzot modernizēt kritiski svarīgās ražošanas jaudas (2026. gads).

2.2. Starptautiskā tirdzniecība: jaunu tirgu atvēršana un ES rūpniecības aizsardzība

Eiropas ķīmiskā rūpniecība ir viena no vadošajām eksporta nozarēm un dod lielu ieguldījumu Eiropas tirdzniecības bilanci. 2023. gadā no ES eksportēto ķīmikāliju vērtība, izņemot farmaceitiskās preces un zāles, sasniedza 285 miljardus EUR salīdzinājumā ar importu 241 miljarda EUR vērtībā. Tās tirdzniecības bilances pārpalikums galvenokārt ir saistīts ar lejasposma segmentiem (sadzīves un speciālajām ķīmikālijām), polimēriem un ķīmiskajiem starpproduktiem, savukārt tirdzniecības bilances deficīts augšposma segmentos atspoguļo ES atkarību no importētiem enerģijas nesējiem un ievadresursiem (fosilās enerģijas un ievadresursiem, biobāzētiem ievadresursiem), ko izmanto citu ķīmikāliju ražošanai.

Lai nozare atgūtu savu konkurētspēju gan ES, gan starptautiskā mērogā, ļoti svarīga ir piekļuve ārvalstu tirgiem gan eksporta, gan importa vajadzībām, kā arī stingrāki vienlīdzīgi

⁽¹⁴⁾ Saskaņā ar Prasmju pilnveides pakta reģionālā partnerība, ko vada Eiropas Ķīmijas nozares reģionu tīkls, par savu prioritāti ir noteikusi palīdzēt reģioniem pārvarēt problēmas, ko rada rūpniecības pārkārtošanās uz zaļo un digitālo praksi.

konkurences apstākļi, piemēram, intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā. Lai to panāktu, ES veiks nozarspecifiskas darbības, kas aprakstītas tālāk.

Piekluves nodrošināšana eksporta tirgiem

Komisija turpinās paplašināt ES brīvās tirdzniecības nolīgumu tīklu, lai samazinātu šķēršļus tirdzniecībai un izvērtētu relevantos spēkā esošo tirdzniecības nolīgumu aspektus nolūkā veicināt ķīmikāliju tirdzniecību, arī nodrošināt piekļuvi ielaides izejvielām, kas ķīmiskās rūpniecības nozarei ir ļoti būtiskas.

Komisija sadarbībā ar ieinteresētajām personām centīsies atbalstīt ķīmisko rūpniecību, izmantojot citu veidu nolīgumus gadījumos, kad brīvās tirdzniecības nolīgumi pagaidām nav iespējami, — atvieglotu piekļuvi tirgum un veicinātu tirdzniecību, izmantojot alternatīvas, īpaši pielāgotas sadarbības formas. Tās varētu ietvert nozaru regulatīvās sadarbības nolīgumus, kuru mērķis ir mazināt nevajadzīgus šķēršļus ķīmikāliju tirdzniecības vienkāršošanai, kā arī kritiski svarīgo izejvielu stratēģiskās partnerības vai tīras tirdzniecības un investīciju partnerības (TTIP) ar mērķi nodrošināt būtisku kritiski svarīgo ielaides izejvielu piegādes ķēžu dažādošanu.

Tirdzniecības aizsardzība

Pamatotos gadījumos Komisija turpinās ātri un efektīvi izmantot tirdzniecības aizsardzības instrumentus, piemēram, antidempinga, antisubsidēšanas vai aizsardzības pasākumus. Tam būtu mūsu rūpniecības nozares jāaizsargā no negodīgas globālās konkurences un jānodrošina, ka mūsu tirgus nekalpo par eksporta galamērķi novirzēm tirdzniecības plūsmās un valstu izraisītam pasaules jaudas pārpalikumam.

No 2024. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 30. jūnijam Komisija sāka izmeklēt 18 tirdzniecības aizsardzības gadījumus, kas saistīti ar ķīmikāliju importu no trešām valstīm. Turklāt 2025. gada 30. jūnijā bija spēkā 46 pasākumi, kas attiecas uz ķīmikālijām. Lielākā daļa šo lietu attiecas uz importu no Ķīnas, visticamāk, milzīga jaudas pārpalikuma dēļ. Lai gan ES ražošanas nozare saskārās ar izmaksu pieaugumu, Ķīnas ražotāji savas cenas strauji pazemināja. Šis cenu samazinājums ir pilnīgi atrauts no pasaules izejvielu tirgus tendencēm, un tas liecina par dempingu.

Komisija stiprinās ES tirdzniecības aizsardzības instrumentu kopumu, lai ātrāk un rezultatīvāk reaģētu uz negodīgu cenu noteikšanas praksi ķīmikāliju nozarē. Tā turklāt paātrinās tirdzniecības aizsardzības instrumentu ātru un efektīvu izmantošanu, cita starpā cieši sadarbojoties ar Ķīmiskās rūpniecības aliansi, kas palīdzēs šādu praksi atklāt. Komisija turpinās izlēmīgi vērsties pret antidempinga pasākumu apiešanas praksi, piemērojot pretapiešanas procedūras.

Lai nodrošinātu laicīgu rīcību, kuras pamatā ir precīzi dati, Komisija arī turpmāk cieši uzraudzīs ķīmikāliju importu gan jaunizveidotajā Importa uzraudzības darba grupā, gan izmantojot īpašu monitoringa sistēmu, kas attiecībā uz dažām rūpnieciskajām ķīmikālijām ieviesta 2025. gada martā. Šis monitorings tiks paplašināts, iekļaujot arī citas molekulas, it īpaši tās, kas iekļautas kritiski svarīgo molekulu sarakstā, tiklīdz par to būs panākta vienošanās.

Muita un tirgus uzraudzība

Attiecībā uz importu, ko laiž ES tirgū, ir jāievēro tādi paši noteikumi kā attiecībā uz ES ražotiem produktiem. Tas ir uzticamības, rūpnieciskās noturības un patērētāju aizsardzības

jautājums. ES un tās dalībvalstis pastiprinās ES ķīmikāliju jomas tiesību aktu izpildes panākšanu, lai novērstu nepilnības, kas pieļauj neatbilstīgu importu, it sevišķi — izmantojot tiešsaistes platformas vai neregulētus starpniekus, jo tas var izkropļot konkurenci un nostāda sliktākā situācijā ES ražotājus, kas prasības ievēro. Digitālā produkta pase palīdzēs šo mērķi sasniegt, uzlabojot vērtības ķēžu caurredzamību un sniedzot uzticamu un salīdzināmu informāciju gan par ES, gan trešo valstu produktiem.

Lai to panāktu, ir jāpastiprina kontrole uz robežas, arī veicot muitas reformu un uzlabojot tirgus uzraudzību. Turklāt ES būtu jāvirzās uz selektīvām, riska pakāpei atbilstošām ķīmikāliju pārbaudēm, par pamatu ņemot tādas iniciatīvas kā tās, kas izklāstītas paziņojumā par e-komerciju¹⁵. Tas ietver saskaņotu izpildes panākšanas prioritāšu izstrādi, piemēram, pārbaudīt vielas izstrādājumos, ķīmiskās vielas, uz kurām attiecas ierobežojumi, vai nepareizi marķētus maisījumus. Šie centieni palīdzēs nodrošināt, ka ES ievestie produkti neapiet drošuma noteikumus, tā nostādot sliktākā pozīcijā iekšējā tirgus produktus un vājinot inovācijas stimulus. Kā izklāstīts vienotā tirgus stratēģijā, Komisija ir apņēmusies rezultatīvi rīkoties, lai palielinātu produktu atbilstību, sinerģiski izmantojot ES un valstu muitas un tirgus uzraudzības iestāžu spējas un potenciāli izveidojot ES tirgus uzraudzības iestādi¹⁶.

Lai veicinātu importēto preču atbilstību attiecīgajiem ES noteikumiem, Komisija stiprinās izpildes panākšanu, uzlabojot sadarbību un informācijas apmaiņu starp valstu iestādēm, ECHA un muitas dienestiem. Šajā procesā tiks pilnveidota koordinācija, izmantojot administratīvās sadarbības grupas (*AdCo*), un tiks uzlabotas tādas sistēmas kā tirgus uzraudzības informācijas un saziņas sistēma (*ICSMS*) un *Safety Gate* ātrās brīdināšanas sistēma. Turklāt Komisija tieksies panākt, ka tiek labāk izpildīti spēkā esošie noteikumi — arī *REACH* satvara noteikumi —, izmantojot ES vienloga vidi muitas jomā ar gaidāmajiem uzlabojumiem muitas savienības reformas kontekstā, ES muitas datu centru, kā arī citas muitas sistēmas. Arī nākamais *EMPACT* (Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem) cikls (2026–2029) paver iespēju stiprināt regulējumu viltotu preču, arī viltotu ķīmikāliju, apkarošanai.¹⁷

Komisija

- turpinās sadarbību ar starptautiskajiem partneriem, lai nodrošinātu piekļuvi pasaules tirgiem, gadījumos, kad brīvās tirdzniecības nolīgumi nav iespējami, īstenojot nozaru sadarbības nolīgumus,
- Importa uzraudzības darba grupas pārraudzībā stiprinās ķīmikāliju monitoringu, arī tirdzniecības aizsardzības reaģēšanas jomā, lai laicīgi atklātu potenciāli kaitējošu importa pieaugumu (2025. gada 3. ceturksnis),
- atbalstīs saskaņotu, riska izvērtēšanā balstītu ķīmikāliju kontroles mehānismu izstrādi, lai stiprinātu importēto preču atbilstību attiecīgajiem ES noteikumiem (2025. gada 4. ceturksnis),
- koordinēs izpildes panākšanas un tirgus uzraudzības darbību kopumu, cita starpā integrējot *REACH*, izmantojot ES vienloga vidi muitas jomā ar gaidāmajiem uzlabojumiem muitas savienības reformas kontekstā, ES muitas datu centru un citas

⁽¹⁵⁾ “Visaptveroša ES rīkkopa drošai un ilgtspējīgai e-komercijai” (COM(2025) 37 final).

⁽¹⁶⁾ COM(2025) 500 final.

⁽¹⁷⁾ Sk. arī Komisijas paziņojumu “Visaptveroša ES rīkkopa drošai un ilgtspējīgai e-komercijai” (COM(2025) 37 final, 2025. gada 5. februāris, 12. lpp.).

muitas sistēmas, kā arī ķīmikālijas prioritizējot valstu tirgus uzraudzības darba plānos (2025. gada 4. ceturksnis).

3. CENAS ZIŅĀ PIEEJAMAS ENERĢIJAS PIEGĀDES NODROŠINĀŠANA UN ATBALSTS DEKARBONIZĀCIJAI

ES ķīmikāliju ražotāju konkurētspēju izmaksu ziņā būtiski mazina augstās enerģijas cenas. ES petroķīmikāliju nozarē enerģija veido aptuveni 75 % no ražošanas izmaksām. Dabaspāles izmaksas veido vairāk nekā 70 % no amonjaka mainīgajām izmaksām, savukārt elektroenerģijas izmaksas veido vairāk nekā 60 % no ražošanas izmaksām rūpniecībā. Liela nozīme būs lielākām investīcijām starpsavienojumos un piegādes ķēdēs ar dienvidu kaimiņreģiona partneriem saskaņā ar jauno Vidusjūras reģiona paktu.

Ķīmiskā rūpniecība ir atkarīga no importētām fosilajām degvielām ne tikai kā no energoresursa, piemēram, siltuma ieguvei ražošanas procesos, bet arī kā no ielaides izejvielām lielākajai daļai ķīmisko produktu. Šī divējādā atkarība padara nozari īpaši neaizsargātu pret fosilo degvielu cenu svārstībām un piegādes ķēžu traucējumiem. Lai gan ES ķīmiskajai rūpniecībai no šīs atkarības pakāpeniski būtu jāatbrīvojas, ir būtiski, lai pārkārtošanās rīcībpolitikās tiktu ņemtas vērā nozares pašreizējās vajadzības pēc enerģijas un ievadresursiem, lai nodrošinātu noturību, dekarbonizāciju un konkurētspēju.

3.1. Cenas ziņā pieejamas energoapgādes nodrošināšana

2025. gada februārī pieņemtā Lētākas enerģijas rīcības plāna¹⁸ mērķis ir nodrošināt zemākas cenas Eiropas enerģijas patērētājiem, arī ķīmiskajai rūpniecībai. Komisija arī turpinās agregēt ES uzņēmumu gāzes pieprasījumu nolūkā samazināt kopējās enerģijas izmaksas.

ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) netiešo izmaksu kompensācijas valsts atbalsta pamatnostādnes¹⁹ dalībvalstīm dod iespēju dažām energoietilpīgām nozarēm (to skaitā atsevišķām ķīmikāliju nozarēm vai attiecībā uz atsevišķiem produktiem, piemēram, rafinētiem naftas produktiem, noteiktām neorganiskām pamatķīmikālijām, dažām rūpnieciskajām gāzēm vai polietilēnu) kompensēt elektroenerģijas cenu pieaugumu, ko izraisījusi ES ETS piemērošana. Daži ķīmikāliju nozares sektori pašreizējā valsts atbalsta regulējumā nav iekļauti. Tomēr, tā kā tobrīd izdarītie cenu pieņēmumi pašreizējos tirgus apstākļus vairs neatspoguļo un cenas tagad ietekmē arī tādus sektorus kā organiskās ķīmikālijas un mēslošanas līdzekļi, Komisija ETS valsts atbalsta pamatnostādnes līdz gada beigām atjauninās ar mērķi tajās cita starpā iekļaut vēl citus ķīmikāliju nozares sektorus.

Vienlaikus tīras rūpniecības kursa valsts atbalsta regulējums (TRVAR)²⁰ dalībvalstīm paver iespēju piešķirt elektroenerģijas izmaksu pagaidu atvieglojumus energoietilpīgām, tirdzniecības riskam pakļautām nozarēm ar minimālo cenu 50 EUR/MWh ar nosacījumu, ka tās līdzekļus reinvestē dekarbonizācijā. Saskaņā ar satvaru valsts atbalstu iespējams piešķirt plaša dekarbonizācijas tehnoloģiju klāsta ieviešanai, piemēram, elektrifikācijai,

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Lētākas enerģijas rīcības plāns. Enerģētikas savienības patiesās vērtības atraisīšana: lētas, efektīvas un tīras enerģijas nodrošināšana ikvienam Eiropas iedzīvotājam" (COM(2025)79 final).

⁽¹⁹⁾ Komisijas Paziņojums "Pamatnostādnes par atsevišķiem valsts atbalsta pasākumiem saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu pēc 2021. gada" (C(2020) 6400 final).

⁽²⁰⁾ Komisijas paziņojums "Regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta tīras rūpniecības kursu (Tīras rūpniecības kursa valsts atbalsta regulējums)" (C(2025) 7600).

ūdeņraža un biomasas tehnoloģijām, oglekļa uztveršanai, izmantošanai un uzglabāšanai, kā arī tam, lai mazinātu risku, kas saistīts ar investīcijām tīrā enerģijā vai dekarbonizācijas projektos. Kopumā šie pasākumi palīdzēs piesaistīt investīcijas dekarbonizācijā, mazināt pašreizējo enerģijas izmaksu slogu un atbalstīt arī turpmāku ķīmikāliju ražošanu ES.

Ātrāka atļauju piešķiršana

Ķīmiskajā rūpniecībā bieži vien ir jāierīko jaunas iekārtas vai jāpāraprīko un jāmodernizē esošā infrastruktūra. Tam ir vajadzīgas jaunas atļaujas.

ES jau ir ieviesusi tiesību aktus, kas paātrina un racionalizē atļauju piešķiršanas procesu dažām rūpnieciskajām iekārtām, ar Neto nulles emisiju industrijas aktu²¹ un pārskatīto Rūpniecisko emisiju direktīvu²². Ar pārskatīto Rūpniecisko emisiju direktīvu²³ tiek izveidots jauns Industriālās pārveides un emisiju inovācijas centrs (*INCITE*). *INCITE* mudinās apzināt un izvērtēt inovatīvus tehniskos paņēmienus, lai parādītu to potenciālu un veicinātu to ieviešanu plašākā mērogā. Visefektīvākie un dzīvotspējīgākie inovatīvie tehniskie paņēmieni tiks iekļauti secinājumos par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem.

Aizsardzības gatavības paketē Komisija ierosināja paātrinātu atļauju piešķiršanas režīmu aizsardzības gatavībai, lai, reaģējot uz steidzamām drošības vajadzībām, varētu strauji palielināt rūpnieciskās spējas. Balstoties uz pieredzi ar Neto nulles emisiju industrijas aktu, Komisija šā gada beigās ierosinās Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas aktu ar konkrētiem pasākumiem, kuru mērķis ir novērst atļauju piešķiršanas sastrēgumus, kas saistīti ar energoietilpīgu nozaru dekarbonizāciju. Ar vidiskajiem novērtējumiem saistītās atļauju piešķiršanas problēmas tiks risinātas vides *Omnibus* paketē 2025. gada 4. ceturksnī.

Lai paātrinātu elektrifikācijas projektu īstenošanu, ir būtiski paātrināt ķīmisko iekārtu piekļuvi tīklam, nodrošinot, ka tās var ātri saņemt tīru enerģiju, kas nepieciešama ražošanas procesu pārveidošanai. Eiropas elektrotīklu paketes ietvaros Komisija 2025. gadā ierosinās pasākumus, kas paātrinās piekļuvi tīkliem, krātuvēm un atjaunīgajiem energoresursiem.

Ūdeņradis

Ūdeņradis ir nepieciešams ne tikai elektroenerģijas ražošanai, bet arī izmaksefektīvai ES ķīmiskās rūpniecības pārveidei. Ķīmikāliju nozarei kā ūdeņraža ražotājai un patērētājai ir labas iespējas atbalstīt ūdeņraža ekonomikas attīstību ES. Ūdeņradim būs būtiska nozīme dažādu ķīmisko produktu dekarbonizācijā, piemēram, mazoglekļa slāpekļa mēslošanas līdzekļu ražošanā.

Komisija atbalstīs atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža tehnoloģiju un ar tām saistītās infrastruktūras ieviešanu. Komisija ir arī sākusi pētījumu, kura mērķis ir novērtēt ūdeņraža regulējuma efektivitāti nolūkā apzināt iespējamās šķēršļus atjaunīgā ūdeņraža risinājumu izvēršanai lielākā mērogā un novērtēt nepieciešamību tā regulatīvo satvaru pielāgot.

Turklāt drīzumā, lai atbalstītu ūdeņraža ražošanu Eiropā, Ūdeņraža bankas paspārnē tiks izsludināts trešais uzaicinājums piedalīties izsolē. Vienā dienā ar šo rīcības plānu Komisija

(²¹) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1735 (2024. gada 13. jūnijs) par pasākumu satvara izveidi Eiropas neto nulles emisiju tehnoloģiju izgatavošanas ekosistēmas stiprināšanai (OV L, 2024/1735, 28.6.2024.).

(²²) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES (2010. gada 24. novembris) par rūpnieciskajām un lopkopības emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole).

(²³) Kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu (ES) 2024/1785.

pieņem arī deleģēto aktu par mazoglekļa ūdeņradi; tas nodrošinās noteiktību investoriem un veicinās šo tehnoloģiju ieviešanu. Ūdeņraža ražošana un piegāde ir arī viens no galvenajiem gaidāmās Vidusjūras reģiona valstu enerģētikas un tīro tehnoloģiju sadarbības iniciatīvas mērķiem.

Papildus citiem atbalsta veidiem ir atjaunināti ES ETS bezmaksas kvotu iedaļes noteikumi, lai nodrošinātu oglekļa emisiju pārvirzes pretpasākumu tehnoloģisko neitralitāti. Tāpēc ūdeņraža ražošana elektrolīzes ceļā ir kļuvusi tiesīga saņemt bezmaksas ES ETS emisijas kvotas tradicionālām tehnoloģijām noteiktajā līmeņatzīmes līmenī.

Komisija

- atjauninās valsts atbalsta pamatnostādnes par ETS netiešo izmaksu kompensāciju ar mērķi iekļaut papildu ķīmikālijas (2025. gada 4. ceturksnis),
- ierosinās risināt problēmas, kas saistītas ar vides atļauju piešķiršanu, to skaitā dekarbonizācijas projektiem saskaņā ar vides *Omnibus* paketi (2025. gada 4. ceturksnis),
- ierosinās paātrināt un racionalizēt citus dekarbonizācijas projektu atļauju piešķiršanas aspektus (arī digitalizāciju) saskaņā ar Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas aktu (2025. gada 4. ceturksnis),
- ierosinās atvieglot energoietilpīgu nozaru elektrifikācijas projektu piekļuvi tīklam (2025. gada 4. ceturksnis).

3.2. Atbalsts dekarbonizācijai un pārejai uz aprites ekonomiku

Lai īstenotu neto nulles emisiju ieceres un pārietu uz aprites ekonomikas modeli, ir vajadzīgas investīcijas. Tajā pašā laikā virzība uz drošākām un ilgtspējīgākām ķīmikālijām paver ievērojamas iespējas ES ķīmiskajai rūpniecībai un pakārtotajiem lietotājiem.

Ķīmiskajai rūpniecībai, kas ir viena no nozarēm, kurā dekarbonizāciju veikt ir visgrūtāk, ir vajadzīga tehnoloģiski neitrāla, pakāpeniska pārejas pieeja. Nozares pārveides procesā īpaši svarīgi būs pārejas risinājumi, piemēram, etāna kreklinga iekārtas.

Turklāt, lai sasniegtu neto nulles emisiju līmeni un samazinātu stratēģisko atkarību, gadījumos, kad tas ir tehniski un ekonomiski iespējams, būs pakāpeniski jāatsakās gan no fosilās enerģijas, gan no pirmreizējiem fosilajiem ievadresursiem. Tāpēc būtiska nozīme ir alternatīviem tīriem oglekļa avotiem, piemēram, biomasai, reciklētiem atkritumiem un ogleklīm no oglekļa uztveršanas un izmantošanas (CCU). Šajā nolūkā Komisija izstrādās stimulus, kuru mērķis ir izveidot pārliecinošu ekonomisko pamatojumu ES ķīmiskās rūpniecības pārejai uz tīriem resursiem.

ES finansiālais atbalsts

ES budžets atbalsta inovācijas un dekarbonizācijas projektus dažādos inovācijas posmos.

Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” darba programma 2026.–2027. gadam ar aptuveni 370 miljoniem EUR atbalstīs pārkārtošanos uz rūpniecības dekarbonizāciju agrīnajos inovācijas posmos. Turklāt, kā izziņots paziņojumā par tīras rūpniecības kursu, Komisija 2026.–2027. gada darba programmā izsludinās pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus aptuveni 600 miljonu EUR apmērā, lai atbalstītu īstenošanai gatavus projektus. Šis uzaicinājums papildinās pašreizējos pētniecības un inovācijas centienus, kas tiek finansēti no pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, un tā

mērķis būs stimulēt sinerģijas starp pētniecības un investīciju pamatprogrammu un Inovāciju fondu, izveidojot projektu plūsmu no pētniecības un inovācijas līdz ieviešanai. Uzaicinājums attieksies uz visām energoietilpīgajām nozarēm, to vidū ķīmisko rūpniecību.

ES ETS izveidotais Inovāciju fonds stimulē investīcijas rūpniecības dekarbonizācijā. 2026. gadā veicot ETS izskatīšanu, Komisija ņems vērā energoietilpīgo nozaru specifiku un ierosinās šo instrumentu kopumu vēl vairāk paplašināt ar rūpniecības dekarbonizācijas banku, kuras mērķis būs rūpniecības dekarbonizācijai atvēlēt finansējumu līdz 100 miljardu EUR apmērā. 2025. gadā tiks sākts jaunas rūpniecības dekarbonizācijas bankas izmēģinājuma projekts — izsole par svarīgu rūpniecisko procesu, it īpaši siltumapgādes, dekarbonizācijas projektiem viena miljarda EUR apmērā. Šis process arī ķīmikāliju nozarē ir viens no lielākajiem enerģijas pieprasījuma un siltumnīcefekta gāzu emisiju avotiem²⁴.

Fonds *InvestEU* mobilizē publiskās un privātās investīcijas inovācijai un pārejai uz tīru enerģiju, cita starpā atbalstot jaunuzņēmumus un augošus uzņēmumus tīro tehnoloģiju jomā. Ar *InvestEU* regulas grozījumu, ko pašlaik apspriež likumdevēji, ir ierosināts palielināt fonda *InvestEU* apmēru un tā piedāvājumu tirgū (it sevišķi garantijas, iespējkapitāla parāda un pašu kapitāla finanšu produktus), mobilizējot papildu investīcijas 50 miljardu EUR vērtībā, lai atbalstītu arī tīras rūpniecības kursa mērķus un Eiropas Investīciju bankas grupas īstenotās iniciatīvas, piemēram, *TechEU*. Pēc pārskatīšanas fonds *InvestEU* varēs sniegt atbalstu investīcijām, kas nāks par labu energoietilpīgām nozarēm, piemēram, atbalstot elektrotīkla aprīkojumu, tīro tehnoloģiju garantijas un korporatīvos atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumus.

Dekarbonizācijas centienus atbalstīs topošais Konkurētspējas fonds. Varētu izveidot arī īpašu publiskā un privātā sektora iniciatīvu, kas veicinātu investīcijas ķīmikāliju nozares modernizācijā. Tas neskar nākamā daudzgadu finanšu shēmas priekšlikuma paketi.

Bioekonomika un biomasas

Jēgpilna alternatīva fosilā oglekļa materiāliem var būt biobāzētie ievadresursi²⁵. Ja šādi materiāli ir izstrādāti pareizi, tad, izmantojot vietēji un ilgtspējīgi iegūtus biobāzētus materiālus, var samazināt atkarību no globālajām vērtības ķēdēm (piemēram, fosilo gāzi aizstājot ar biogāzi un biomasu) un siltumnīcefekta gāzu emisijas.

Biobāzētu alternatīvu izmantošana dod iespēju ražot drošākas un ilgtspējīgākas ķīmikālijas. Piemēram, mikrobioloģiskajā raudzēšanā cukuri un augu izcelsmes materiāli ar mikroorganismiem tiek pārstrādāti vērtīgās ķīmikālijās, tādējādi samazinot vajadzību pēc procesiem uz naftas produktu bāzes. Biobāzētu ķīmikāliju ražošanā par katalizatoriem, kas veicina ilgtspējīgākas reakcijas, raudzēšanas procesos aizvien biežāk izmanto fermentus. Šie procesi bieži vien prasa mazāk enerģijas un rada mazāk kaitīgu blakusproduktu nekā tradicionālās metodes.

Tehnoloģiskie sasniegumi uzņēmumiem dod iespēju pārveidot atkritummateriālus un valorizēt atkritumus, piemēram, lauksaimnieciskos atlikumus un pārtikas atkritumus pārveidot par vērtīgām biobāzētām ķīmikālijām un biomēslojumu. Tas samazina vajadzību

⁽²⁴⁾ [cfde57b3-d80f-43e1-9ee4-cd96c42c6ca8_en](#).

⁽²⁵⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Nākotnes veidošana, balstoties dabā: biotehnoloģiju un bioražošanas uzrāviens ES” (COM(2024) 137 final).

pēc pirmreizējām izejvielām un valorizē atkritumus. Turklāt ar pašreizējo ražošanas jaudu varētu izmantot alternatīvus ievadresursus un biobāzētus materiālus. Vienlaikus ir jārūpējas par biodaudzveidības aizsardzību un nodrošinātību ar pārtiku.

Gaidāmās **Bioekonomikas stratēģijas** (2025. gada 4. ceturksnis) mērķis būs uzlabot resursefektivitāti un apgūt ievērojamo izaugsmes potenciālu, kas ir fosilo materiālu aizstāšanai ar biobāzētiem materiāliem un ar to saistītajām nozarēm. Tas var arī vēl vairāk samazināt ES ķīmiskās rūpniecības atkarību no importētām izejvielām. Stratēģijā tiks noteikts redzējums un virzieni, kā lielākā mērogā izvērst ilgtspējīgu biobāzētu materiālu ražošanu, attīstīt biotehnoloģijas, veicināt inovāciju un investīcijas pielietojumos ar lielu pievienoto vērtību, tostarp ķīmikāliju kontekstā. Tā arī pētīs, kā nodrošināt ķīmiskās rūpniecības piekļuvi biomateriāliem lietojumiem ar pievienoto vērtību, piemēram, bioķīmikālijām.

Komisija jau ir uzsvērusi²⁶ ilgtspējīgas biomasas kā alternatīva ievadresursa²⁷ potenciālu, paredzot iespēju biobāzētus produktus brīvprātīgi marķēt, lai izveidotu pirmtirgus. Tā pētīs arī citas iespējas, kā stimulēt ilgtspējīgas biomasas izmantošanu par ievadresursu.

Atbalsts apritīgumam

Ķīmiskā reciklēšana var lielā mērā mazināt ES atkarību no pirmreizējiem fosilajiem resursiem plastmasas ražošanā un valorizēt nolietotus produktus. Piemēram, ķīmiskā reciklēšana var būt īpaši piemērota grūti reciklējamiem plastmasas atkritumiem, kas nav piemēroti mehāniskai reciklēšanai vai attiecībā uz kuriem ir jāizpilda īpašas kvalitātes prasības. Tā palīdzētu sasniegt ES mērķrādītājus attiecībā uz plastmasas atkritumu reciklēšanu un reciklētā materiāla satura palielināšanu plastmasā.

Lai veicinātu rezultatīvu ķīmiskās reciklēšanas ieviešanu, Komisija sāk sabiedrisko apspriešanu par Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīvas²⁸ īstenošanas aktu, kura mērķis būtu izveidot skaidru, zinātnē balstītu un tehnoloģiski neitrālu regulējumu attiecībā uz masas bilances attiecināšanu, kurā būtu ņemts vērā ķīmiski reciklētā materiāla saturs, tādējādi paverot iespēju izveidot pirmtirgu apritīgākai ķīmikāliju nozarei. Īstenošanas aktu ir paredzēts pieņemt 2025. gada 4. ceturksnī.

Aprite ekonomikas akta priekšlikums aptvers gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusi, izveidojot vienotu atkritumu tirgu un veicinot reciklētu un otrreizēju materiālu izmantošanu. Tā ir liela izdevība ķīmiskajai rūpniecībai, kurai ir svarīga loma apritīgu risinājumu nodrošināšanā dažādās vērtības ķēdēs.

Oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana (CCUS)

CCUS ir fundamentāla neto nulles emisiju tehnoloģija, kuras mērķis ir samazināt atkarību no fosilajām degvielām un veicināt Eiropas rūpniecības nozaru noturību, it sevišķi nozarēs,

(²⁶) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Nākotnes veidošana, balstoties dabā: biotehnoloģiju un bioražošanas uzrāviens ES” (COM(2024) 137 final).

(²⁷) Sk. arī 2025. gada februārī pieņemto paziņojumu “Lauksaimniecība un pārtika — kādām tām būt?”, kurā izklāstītas perspektīvas paplašināt bioekonomiku, valorizēt blakusproduktus un atkritumus, paātrināt biopesticīdu piekļuvi tirgum un atbalstīt plašāku no reciklētām barības vielām iegūtu mazoglekļa mēslošanas līdzekļu un no biogāzes iegūta digestāta izmantošanu.

(²⁸) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/904 (2019. gada 5. jūnijs) par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu (OV L 155, 12.6.2019., 1. lpp.).

kuras ir grūtāk elektrificēt un dekarbonizēt, piemēram, ķīmiskās rūpniecības nozarē, kā izklāstīts 2024. gada paziņojumā par rūpniecisko oglekļa pārvaldību²⁹. CCU var arī uzlabot rūpniecisko simbiozi, sasaistot rūpniecisko emisiju avotus ar pircējiem vietējās vērtības ķēdēs.

Tāpēc ir vajadzīga strukturēta pieeja infrastruktūras plānošanai: jāaptver gan uztvertā CO₂ un ūdeņraža tīklu pieprasījuma, gan piedāvājuma puse. Lai spertu pirmo soli šajā virzienā, Neto nulles emisiju industrijas akta deleģētajā aktā, kas drīz stāsies spēkā, ir izklāstīti ES gāzes un naftas ražotāju pienākumi sasniegt ES 2030. gada CO₂ uzglabāšanas mērķrādītāju. Turklāt Komisija plāno izstrādāt īpašu likumdošanas režīmu, lai nodrošinātu pakāpenisku ES CO₂ tirgus un CO₂ infrastruktūras attīstību, tā radot uzticēšanos un ilgtermiņa paredzamību, kas ir vērtības ķēdes izveides priekšnoteikums.

Sekmīgai CCU ieviešanai ir vajadzīgs arī atbalstošs tiesiskais regulējums. Pašreizējos ETS noteikumos nav atzīts nepastāvīgos produktos, piemēram, ķīmiskajā rūpniecībā ražotajos produktos, uztvertais CO₂.

2026. gadā izskatot ETS, Komisija novērtēs gan iespēju ES ETS iekļaut atkritumu apsaimniekošanu³⁰, gan — šajā kontekstā — to, kā vislabāk atalgot CO₂ uztveršanu nepastāvīgos produktos. Turklāt tā novērtēs iespēju ar pastāvīgiem oglekļa piesaistījumiem kompensēt atlikušās emisijas grūti dekarbonizējamās nozarēs.

Komisija

- pieņems jaunu ES bioekonomikas stratēģiju, lai formulētu ilgtspējīgu biobāzētu materiālu ražošanas paplašināšanas nākotnes redzējumu un virzienus, attīstītu biotehnoloģijas, veicinātu inovāciju un investīcijas pielietojumos ar lielu pievienoto vērtību, tostarp ķīmikāliju kontekstā (2025. gada 4. ceturksnis),
- ierosinās Aprites ekonomikas aktu, kura mērķis būs atraisīt otrreizējo materiālu tirgus un veicināt ķīmikāliju apritīgumu (2026. gads),
- atbalstīs drošu un rezultatīvu ķīmiskās reciklēšanas ieviešanu saskaņā ar Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīvu (sabiedriskā apspriešana sākās 2025. gada 3. ceturksnī) un saskaņā ar Vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu direktīvu pieņems īstenošanas aktu par ķīmisko reciklēšanu (2025. gada 4. ceturksnis),
- izskatot ETS, novērtēs iespēju lejasposmā uzskaitīt emisijas no nepastāvīgiem CCU produktiem (2026. gada 2. ceturksnis/3. ceturksnis),
- izstrādās finansiālus stimulus, kas veicinātu nefosilā oglekļa, kā arī atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža izmantošanu,
- uzlabos oglekļa uztveršanas, transportēšanas, izmantošanas un uzglabāšanas tiesisko regulējumu (CCUS), cita starpā ierosinot ES CO₂ tirgu un infrastruktūras attīstīšanas tiesisko regulējumu.

4. PIRMTIRGI UN INOVĀCIJA

4.1. Pirmtirgi un zaļie nodokļi

Investīcijas nefosilajos ievadresursos un mazoglekļa tehnoloģijās bieži vien ierobežo pircēju trūkums, tāpēc vadošajiem uzņēmumiem ir grūti nopelnīt “zaļo piemaksu” un no

(²⁹) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļā uz vērienīgu rūpniecisko oglekļa pārvaldību ES” (COM(2024) 62 final).

(³⁰) Atkritumu incinerāciju un citus atkritumu apsaimniekošanas procesus, piemēram, apglabāšanu poligonos, kas rada metāna un dislāpekļa oksīda emisijas.

investīcijām gūt peļņu. Tāpēc, ievērojot gaidāmās publiskā iepirkuma reformas loģiku, Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas akts ievieš ES satura prasības saskaņā ar Savienības starptautiskajām juridiskajām saistībām, kā arī noturības un ilgtspējas kritērijus ar mērķi veicināt un aizsargāt tīru Eiropas energoietilpīgo produktu piedāvājumu un Eiropas pieprasījumu pēc lejasposma nozaru produktiem.

Nodokļi var palīdzēt izstrādāt inovatīvus mazoglekļa risinājumus **ES ķīmiskajai rūpniecībai**. Lai šo mērķi atbalstītu, Komisija ir nākusi klajā ar Komisijas Ieteikumu par nodokļu stimuliem tīras rūpniecības kursa atbalstam. Šī iniciatīva raida rīcībpolitisku signālu uzņēmumiem, tos mudinot paātrināt pāreju uz tīrām tehnoloģijām, rūpniecības dekarbonizāciju un ilgtspējīgu izaugsmi. Tajā ieteikts nodrošināt nodokļu kredītus tīro tehnoloģiju ražotājiem, kā arī paātrināt amortizāciju smagās rūpniecības nozarēm, piemēram, ķīmikāliju nozarei, kad tās investē tīro tehnoloģiju aprīkojumā.

Komisija

- saskaņā ar Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas aktu ievieš ES satura prasības, kā arī noturības un ilgtspējas kritērijus pirmtirgu veicināšanai konkrētās nozarēs (2025. gada 4. ceturksnis).

4.2. Inovācija

Inovācijai ir izšķiroša nozīme ķīmiskās rūpniecības konkurētspējas saglabāšanā. Tā ir priekšnoteikums tam, lai varētu izstrādāt radikāli novatoriskas ražošanas tehnoloģijas, piemēram, tādas, kuru pamatā ir zaļā ķīmija (piemēram, fotoķīmija, elektroķīmija), un jaunus produktus, arī progresīvus materiālus. Inovācija ir izdevīga arī pakārtotajiem lietotājiem un patērētājiem, jo nodrošina drošākas un ilgtspējīgākas alternatīvas.

ES sniedz ievērojamu atbalstu agrīnai inovācijai ķīmiskajā rūpniecībā — no jaunu koncepciju izstrādes līdz izmēģinājuma projektiem pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”, it īpaši tādās Eiropas partnerībās kā kopuzņēmums “Apritebi biobāzēta Eiropa”³¹ (kopuzņēmums *CBE*), *Process4Planet*³² un “Inovatīvi progresīvi materiāli Eiropai” (*IAM4EU*)³³.

Tomēr inovatīvu pielietojumu izvērsšana plašākā mērogā, nonākot līdz rūpnieciskai ieviešanai, joprojām ir būtiska problēma. Šis ir jutīgs inovācijas procesa posms, jo tas ietver lielas investīcijas un ievērojamu nenoteiktību gan attiecībā uz tehnoloģisko sniegumu, gan vēlāku ieiešanu tirgū.

Lai pārvarētu šķēršļus inovācijai, paātrinātu drošāku un ilgtspējīgāku risinājumu izstrādi un izpētītu sadarbīgas pieejas konkrētu ķīmikāliju aizstāšanai, Komisija izveidos vienu vai

⁽³¹⁾ Kopuzņēmums “Apritebi biobāzēta Eiropa” (kopuzņēmums *CBE*) ir divus miljardus EUR vērtā publiskā un privātā sektora partnerība starp ES un Biobāzētas rūpniecības konsorciju (*BIC*). Tas finansē projektus, kuru mērķis ir veicināt konkurētspējīgas, apritīgas biobāzētas rūpniecības nozares ES 29. Kopuzņēmums *CBE* tiek finansēts saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam, un tas darbojas saskaņā ar 2021.–2031. gada pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” noteikumiem.

⁽³²⁾ Partnerības *Processes4Planet* (*P4Planet*) mērķis ir pārveidot ES apstrādes rūpniecību, lai līdz 2050. gadam panāktu apritīgumu un vispārēju klimatneitralitāti ES līmenī, vienlaikus uzlabojot tās globālo konkurētspēju. *P4Planet* ir publiskā un privātā sektora partnerība, kas izveidota starp *A.SPIRE* (kā privātu struktūru) un Komisiju pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” 4. kopas (Digitālā joma, rūpniecība un kosmos) kontekstā. <https://www.aspire2050.eu/p4planet/about-p4planet>.

⁽³³⁾ “Inovatīvi progresīvi materiāli Eiropai” (*IAM4EU*) ir publiskā un privātā sektora partnerība (PPP) saskaņā ar 2025.–2027. gada pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”, un tās mērķis ir veicināt inovāciju progresīvo materiālu jomā, aptverot ražošanu, procesus un ilgtspēju.

vairākus ES inovācijas un aizstāšanas centrus. Šie centri, iedvesmojoties no *INCITE* modeļa, palīdzēs uzņēmumiem, it īpaši MVU, veikt potenciālo scenāriju analīzi, apzināt un izvērtēt alternatīvas, veidot partnerības un dalīties zināšanās. Inovācijas centros tiks iestrādāta **konceptuāli drošu un ilgtspējīgu** (KDI) ķīmikāliju pieeja, kas nodrošinās tehniskus norādījumus jau no agrīniem inovācijas posmiem. KDI satvars veicinās sadarbību starp produktu izstrādātājiem, ķīmiskās rūpniecības uzņēmumiem, zinātniekiem un pētniecības organizācijām. Komisija atvieglos piekļuvi digitālajai un fiziskajai infrastruktūrai, kas vajadzīga KDI inovāciju izstrādei, testēšanai un izvēršanai lielākā mērogā.

Šie centri arī pētīs sadarbīgas pieejas konkrētu ķīmikāliju aizstāšanai, un to paspārnē varētu veidot ES aizstāšanas centru tīklu, kas uzņēmumiem un it sevišķi MVU, kuri cenšas bīstamās vielas aizstāt ar drošākām alternatīvām, sniegtu īpaši pielāgotu tehnisko, zinātnisko un finansiālo atbalstu.

Pārskatītais Komisijas ieteikums par KDI ķīmikāliju satvaru (2025) stiprinās ES ķīmiskās rūpniecības konkurētspēju, racionalizējot inovācijas procesu, kas palīdz rast drošākas un ilgtspējīgākas alternatīvas. 2025.–2027. gada pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” programmas aptuveni 120 miljonu EUR atvēlēs tam, lai izstrādātu un ātrāk atklātu alternatīvas vielām, kas rada bažas, izmantojot arī mākslīgo intelektu un digitalizāciju.

Iniciatīvas “Viena viela — viens novērtējums” ietvaros Komisija ieviesīs **kopīgu ķīmikāliju datu platformu**, kuras mērķis būs vienkāršot un padarīt caurredzamāku piekļuvi ķīmikāliju datiem.

Inovāciju ķīmikāliju nozarē stimulēs un atalgos arī gaidāmais Progresīvo materiālu akts, ko paredzēts pieņemt 2026. gadā. Progresīvi materiāli nodrošina inovatīvus risinājumus efektīvākai, ilgtspējīgākai un konkurētspējīgākai rūpniecībai. Komisija nāks klajā ar Progresīvo materiālu aktu, ar ko izveidos visaptverošu satvaru, kurš atbalstīs visu vērtības ķēdi no pētniecības, izstrādes un jaunuzņēmumiem līdz ražošanai un ieviešanai, kā arī stimulēs un atalgos inovāciju ķīmikāliju nozarē.

Atjaunināti ķīmiskā drošuma novērtējumi

Inovācijai ir izšķiroša nozīme arī ķīmiskā drošuma kāpināšanā — tā uzlabo ķīmikāliju riska pārvaldību un atbalsta drošāku ķīmikāliju izstrādi. Lai stimulētu inovāciju ķīmikāliju riska novērtēšanā, būtiska ir arī sadarbības stiprināšana visā ķīmikāliju vērtības ķēdē. ES pamatiniciatīva šajā jomā ir Ķīmikāliju radītā riska novērtēšanas partnerība (*PARC*). Tā saved kopā ministrijas, valstu sabiedrības veselības un riska novērtēšanas aģentūras, pētniecības organizācijas un akadēmiskās aprindas.

Mūsdienīgi, zinātnē balstīti rīki, kas sniedz ķīmikāliju riska novērtēšanai vajadzīgo informāciju, ir jaunas pieejas metodikas (JPM) jeb izmēģinājumi bez dzīvniekiem. Šie rīki paver iespēju paātrināt riska novērtēšanu un novērst informācijas trūkumu, turklāt tie ir izmaksefektīvi. Komisija turpinās strādāt pie ķīmikāliju testēšanas modernizācijas un centīsies paātrināt pāreju uz pieejām, kurās neizmanto dzīvniekus. Īstenojot iniciatīvu “Viena viela — viens novērtējums”, Komisija izveidos kopīgu ķīmikāliju datu platformu, kas uzlabos piekļuvi ķīmikāliju datiem. Vienlaikus Komisija nāks klajā ar ceļvedi, kā līdz 2026. gadam pakāpeniski izbeigt testēšanu ar dzīvniekiem ķīmiskā drošuma novērtējumu veikšanai. Tā cieši sadarbosies ar ieinteresētajām personām nolūkā veicināt alternatīvu metožu izmantošanu, izvairīties no nevajadzīgiem izmēģinājumiem un samazināt testēšanas izmaksas. Saskaņā ar Padomes lūgumu ceļvedī tiks izklāstīta nepieciešamība izstrādāt un apstiprināt testēšanas metodes, kurās dzīvniekus neizmanto.

Komisija

- paātrinās un izvērsīs ķīmikāliju nozares inovāciju, izmantojot brīvprātīgus ES ķīmikāliju inovācijas centrus (2026. gada 1. ceturksnis),
- ierosinās Progresīvo materiālu aktu, kas stimulēs un atalgo inovāciju ķīmikāliju nozarē (2026. gada 4. ceturksnis),
- izveidos kopīgu ķīmikāliju datu platformu, kā izklāstīts paketē “Viena viela — viens novērtējums”,
- nāks klajā ar ceļvedi, kā pakāpeniski izbeigt testēšanu ar dzīvniekiem (2026. gada 1. ceturksnis).

5. TIESISKĀ REGULĒJUMA VIENKĀRŠOŠANA UN RACIONALIZĒŠANA

Komisijas regulatīvās programmas pamatā ir vienkāršošana; ir nosprausts skaidrs mērķrādītājs, kas paredz administratīvo slogu uzņēmumiem līdz Komisijas pilnvaru termiņa beigām samazināt par 25 % un MVU — par 35 %.

5.1. Vienkāršošanas *Omnibus* paketes

Līdz šim 2025. gadā Komisija ir pieņēmusi piecas vienkāršošanas *Omnibus* paketes, kuru mērķis ir racionalizēt noteikumus un samazināt administratīvo slogu ES rūpniecības nozarēm. Daži no šiem priekšlikumiem, it īpaši tie, kas ietverti pirmajā (2025. gada 26. februāra) vienkāršošanas *Omnibus* paketē, tieši attiecas uz ES ķīmisko rūpniecību³⁴. Piektā (2025. gada 17. jūnija) vienkāršošanas *Omnibus* pakete pievēršas aizsardzības aspektiem un nostiprina iespēju dalībvalstīm piešķirt atbrīvojumu ķīmikālijām atsevišķi, maisījumā vai izstrādājumā, ja tas ir nepieciešams aizsardzības interesēs.

Šā rīcības plāna pieņemšanas dienā Komisija kā pirmo soli ierosina sesto vienkāršošanas *Omnibus* paketi, kurā īpaša uzmanība pievērsta ES tiesību aktiem par ķīmikālijām un saistītiem tiesību aktiem — Klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas regulai³⁵ (CLP), Mēslošanas līdzekļu regulai³⁶ un Kosmētikas līdzekļu regulai³⁷. Priekšlikums vienkāršo dažādus ķīmikāliju *acquis* noteikumus, vienlaikus nodrošinot augstu cilvēka veselības un vides aizsardzības līmeni. Piemēram, priekšlikumā ir pārskatīti noteikumi par obligātajiem burtu lielumiem un atstatumu starp rindām bīstamo ķīmikāliju marķējumā saskaņā ar CLP regulu, nodrošinot, ka ķīmikāliju uzņēmumi var efektīvi paziņot informāciju par vielām un maisījumiem. Šis priekšlikums ķīmiskajai rūpniecībai dod iespēju ietaupīt vismaz 363 miljonus EUR gadā.

Papildus šodienas vienkāršošanas *Omnibus* paketei Komisija vēl vairāk vienkāršos ES tiesību aktus, kas attiecas uz ES ķīmisko rūpniecību. 2025. gada 4. ceturksnī Komisija

⁽³⁴⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz noteiktām korporatīvās ilgtspējas ziņu sniegšanas un pienācīgas rūpības prasībām groza Direktīvas 2006/43/EK, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 un (ES) 2024/1760 (COM(2025) 81 final).

⁽³⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1272/2008 (2008. gada 16. decembris) par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu (OV L 353, 31.12.2008., 1. lpp.).

⁽³⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1009 (2019. gada 5. jūnijs), ar ko nosaka noteikumus par to, kā tirgū dara pieejamus ES mēslošanas līdzekļus (OV L 170, 25.6.2019., 1. lpp.).

⁽³⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1223/2009 (2009. gada 30. novembris) par kosmētikas līdzekļiem (pārstrādāta redakcija) (OV L 342, 22.12.2009., 59. lpp.).

pieņems vēl vienu *Omnibus* paketes priekšlikumu, kura mērķis ir mazināt vides tiesību aktu administratīvo slogu, un tas attieksies arī uz ES ķīmisko rūpniecību.

Turklāt Komisija līdz gada beigām nāks klajā ar vienkāršošanas *Omnibus*, kas atvieglos biokontroli lauksaimniecībā. Daži aspekti, piemēram, atvieglota biopesticīdu piekļuve tirgum, būs būtiski arī ķīmiskajai rūpniecībai.

Taksonomija

Īstenojot pirmo vienkāršošanas *Omnibus* paketi, Komisija drīzumā pieņems pārskatītus principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” (NBK) kritērijus piesārņojuma novēršanai un kontrolei saskaņā ar ilgtspējīgu investīciju taksonomiju. Konkrētāk, tā precizēs un ierobežos taksonomijas klimata un vides deleģēto aktu^{38 39} C papildinājuma darbības jomu aptverto vielu ziņā. Tas ievērojami samazinās slogu pierādīt atbilstību taksonomijai un atvieglos piekļuvi ilgtspējīgam finansējumam.

5.2. Selektīva REACH regulas pārskatīšana

Ķīmikāliju reģistrēšanas, vērtēšanas, licencēšanas un ierobežošanas regula (*REACH* regula)⁴⁰ ir ES tiesību aktu stūrakmens, kas reglamentē ķīmikālijas. *REACH* regula ir ievērojami palīdzējusi vairot zināšanas par ķīmikālijām, pateicoties reģistrācijai un izvērtēšanai, un novērst noteiktu ķīmikāliju radīto risku, izmantojot atļaujas un ierobežojumus. Tomēr daži *REACH* regulas procesi ir izrādījušies apgrūtināši uzņēmumiem, it īpaši MVU.

Līdz 2025. gada beigām Komisija pieņems priekšlikumu par selektīvu *REACH* regulas pārskatīšanu ar mērķi vienkāršot noteikumus un paātrināt procedūras rūpniecības labā, ņemot vērā konkurētspējas, drošuma, drošības un ilgtspējas apsvērumus un vienlaikus nodrošinot augstu cilvēka veselības un vides aizsardzības līmeni⁴¹.

5.3. ECHA regula

Turklāt Komisija ierosina atsevišķu regulu par Eiropas Ķīmikāliju aģentūru (*ECHA*), lai uzlabotu tās pārvaldību un palielinātu tās finansēšanas modeļa ilgtspēju. Mērķis ir *ECHA* pilnvarot rezultatīvi pildīt paplašinātos pienākumus, stiprināt *ECHA* spēju sniegt

⁽³⁸⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2486 (2023. gada 27. jūnijs), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/852 papildina, ieviešot tehniskās pārbaudes kritērijus, pēc kuriem nosaka, ar kādiem nosacījumiem konkrēta saimnieciskā darbība ir uzskatāma par tādu, kas būtiski sekmē ilgtspējīgu ūdens un jūras resursu izmantošanu un aizsardzību, pāreju uz aprites ekonomiku, piesārņojuma novēršanu un kontroli vai bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzību un atjaunošanu, un pēc kuriem nosaka, vai konkrētā saimnieciskā darbība nenodara būtisku kaitējumu kādam no pārējiem vidiskajiem mērķiem, un ar ko Komisijas Deleģēto regulu (ES) 2021/2178 groza attiecībā uz minētajām saimnieciskajām darbībām specifiskām informācijas atklāšanas prasībām.

⁽³⁹⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2021/2139 (2021. gada 4. jūnijs), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/852 papildina, ieviešot tehniskās pārbaudes kritērijus, pēc kuriem nosaka, ar kādiem nosacījumiem konkrēta saimnieciskā darbība ir uzskatāma par tādu, kas būtiski sekmē klimata pārmaiņu mazināšanu vai pielāgošanos klimata pārmaiņām, un pēc kuriem nosaka, vai konkrētā saimnieciskā darbība nenodara būtisku kaitējumu kādiem citiem vidiskajiem mērķiem (OV L 442, 9.12.2021., 1. lpp.).

⁽⁴⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (OV L 396, 30.12.2006., 1. lpp.).

⁽⁴¹⁾ Sk. arī paziņojumu par aizsardzības gatavības *Omnibus* paketi (COM/2025/820/final).

savlaicīgus un saskanīgus zinātniskos atzinumus, palīdzot uzņēmumiem plānot nākotni, pateicoties lielākai noteiktībai investīciju jomā. Finansēšanas modeļa vienkāršošana uzlabos *ECHA* darbības elastību un samazinās administratīvo slogu. Lielāka efektivitāte turklāt *ECHA* dos iespēju sniegt labākus pakalpojumus uzņēmumiem, it īpaši MVU, tādējādi tiem samazinot atbilstības nodrošināšanas izmaksas.

5.4. Skaidrība par *PFAS*

ECHA komitejas pašlaik veic vispārēja *PFAS*⁴² ierobežojuma zinātnisko novērtējumu, un to plānots pabeigt 2026. gadā. Komisija ir apņēmusies iesniegt priekšlikumu pēc iespējas drīz pēc *ECHA* atzinuma saņemšanas ar virsmērķi samazināt *PFAS* emisijas.

Komisija apsvērs *PFAS* aizliegumu tādos patēriņa lietojumos kā kosmētikas līdzekļos, materiālos, kas nonāk saskarē ar pārtiku, un āra apģērbā. Ja snieguma un drošuma ziņā nebūs pienācīgu alternatīvu, tad, ievērojot stingrus nosacījumus, līdz laikam, kad tiks atrasti pieņemami aizstājēji, iespējams, tiks atļauts *PFAS* arī turpmāk izmantot kritiski svarīgiem rūpnieciskiem pielietojumiem, piemēram, veselības, aizsardzības, pusvadītāju un citos stratēģiskos sektoros⁴³. Atkāpes attiecībā uz lietojumiem būs jāpapildina ar prasībām samazināt emisijas visos aprites cikla posmos, lai ierobežotu piesārņotāju izplūdi vidē, un ar skaidriem inovācijas stimuliem.

Komisija atbalstīs nozares mitigācijas un remediācijas centienus, kas palīdzēs kāpināt ūdensresursu noturību, stiprināt okeānu veselību⁴⁴ un novērst ūdens, augšnes un gaisa piesārņojumu.

Lai atbalstītu pārorientēšanos no *PFAS*, Komisija īsteno visaptverošu stratēģiju, kurā regulējums apvienots ar citiem pasākumiem. Tie ietvers mērķorientētas investīcijas pētniecībā, inovāciju ar mērķi iegūt drošas un ilgtspējīgas alternatīvas un uzlabotu koordināciju starp ES iestādēm un dalībvalstīm, kā arī ekspertu tīklus zināšanu un risinājumu apmaiņai. ES inovācijas centri prioritizēs rīcību, kas palīdzēs rast drošas un ilgtspējīgas *PFAS* alternatīvas.

Komisija veicinās pāreju no *PFAS* uz drošākām alternatīvām⁴⁵. ES ir apņēmīgi jācenšas attīrīt vietas, kuras ar šādām vielām jau stipri piesārņotas. Attīrīšanas pamatā vajadzētu būt principam “piesārņotājs maksā”, bet pamestu vietu attīrīšanai, ja noskaidrot atbildīgo struktūru nav iespējams, jāpiešķir publiski līdzekļi. Lai gan remediācijas pasākumi ir ļoti dārgi, pētniecība un inovācija var šīs izmaksas būtiski samazināt, piedāvājot jaunas, arī biobāzētas, tehnoloģijas, kas tiks veicinātas, īstenojot Bioekonomikas stratēģiju.

Tiks izstrādāts jauns ES mēroga *PFAS* monitoringa satvars, ar ko tiks centralizēta informācija, apzināti piesārņojuma karstie punkti, izceltas veiksmīgas remediācijas prakses un sakopoti dati no relevantiem tiesību aktiem. Komisija pētīs, kā vislabāk uzlabot informācijas kopīgošanu un saziņu par piesārņojumu ar *PFAS* un to aizstāšanu, un sāks

(⁴²) Piecas valstu iestādes (Dānijas, Vācijas, Nīderlandes, Zviedrijas un Norvēģijas iestādes) 2023. gada janvārī *ECHA* iesniedza ierobežošanas dokumentāciju par visām *PFAS*.

(⁴³) Komisijas paziņojums “Galvenie kritēriji un principi, kas piemērojami būtiska lietojuma jēdzienam ES tiesību aktos, kuri attiecas uz ķīmikālijām” (C/2024/2894).

(⁴⁴) Sk. Eiropas Okeāna pakta (COM/2025/281 final, 8. lpp.).

(⁴⁵) Sk. arī Eiropas Ūdens resursu noturības stratēģiju (COM(2025) 280 final, 5.–6. lpp.).

dialogu, kurā pulcēs ieinteresētās personas, lai atbalstītu holistisku skatījumu uz problēmām, kas saistītas ar piesārņojumu ar *PFAS*. Turklāt, lai novērstu paliekošo pagātnes piesārņojumu, Komisija vēlas izveidot publiskā un privātā sektora iniciatīvu, kuras mērķis būs panākt radikālu tehnoloģisku progresu attiecībā uz reāli izmantojamām un cenas ziņā pieejamām *PFAS* atklāšanas un remediācijas metodēm.

5.5. Darba aizsardzība

Darba aizsardzība ir būtiska ne tikai darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzībai, bet arī produktivitātes palielināšanai, konkurētspējas uzlabošanai un vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanai visās nozarēs. To cita starpā panāk, nosakot arodekspozīcijas robežvērtības ES līmenī saskaņā ar Kancerogēnu, mutagēnu un reproduktīvajai sistēmai toksisku vielu direktīvu (*CMRD*)⁴⁶ un Ķīmikāliju direktīvu⁴⁷.

Komisija

- pieņems *Omnibus* priekšlikumu par ķīmisko rūpniecību (2025. gada 3. ceturksnis),
- grozīs principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” (NBK) kritērijus piesārņojuma novēršanai un kontrolei saskaņā ar Taksonomijas regulu (2025. gada 3. ceturksnis),
- pieņems priekšlikumu par selektīvu *REACH* regulas pārskatīšanu (2025. gada 4. ceturksnis),
- pieņems *ECHA* pamatregulas priekšlikumu (2025. gada 3. ceturksnis),
- pieņems vienkāršošanas *Omnibus* paketi par augu aizsardzības līdzekļiem un ātrāku piekļuvi tirgum biopesticīdu gadījumā (2025. gada 4. ceturksnis),
- pieņems priekšlikumu par administratīvā sloga samazināšanu vides tiesību aktos (vides *Omnibus* pakete) (2025. gada 4. ceturksnis),
- pamatojoties uz *ECHA* atzinumu par “vispārēju” *PFAS* ierobežošanas dokumentāciju, saskaņā ar *REACH* regulu ierosinās *PFAS* ierobežojumu,
- izstrādās ES mēroga *PFAS* monitoringa satvaru, ar ko tiks centralizēti dati, kā arī popularizēti praktiski, zinātnē balstīti risinājumi, kuri palīdzēs stiprināt ES rūpniecības ilgtspēju (2026. gada 4. ceturksnis),
- sāks dialogu, kurā pulcēs ieinteresētās personas, lai atbalstītu holistisku skatījumu uz problēmām, kas saistītas ar piesārņojumu ar *PFAS* (2026. gada 2. ceturksnis).

6. SECINĀJUMS

Sekmīgai šā rīcības plāna īstenošanai būs vajadzīgi saskaņoti visu ieinteresēto personu — to vidū Eiropas iestāžu, dalībvalstu, nozares un pilsoniskās sabiedrības — centieni. Būs svarīgi sadarboties, lai radītu labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, veicinātu investīcijas dekarbonizācijā un inovācijā, samazinātu nozares atkarību no ārējiem faktoriem un nodrošinātu piekļuvi resursiem, kas vajadzīgi, lai pārkārtošanās nestu konkurētspējīgāku un ilgtspējīgāku nākotni.

⁽⁴⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/37/EK (2004. gada 29. aprīlis) par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar kancerogēnu vai mutagēnu iedarbību darbā (Sestā atsevišķā direktīva Padomes Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV L 158, 30.4.2004.).

⁽⁴⁷⁾ Padomes Direktīva 98/24/EK (1998. gada 7. aprīlis) par darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzību pret risku, kas saistīts ar ķīmikāliju izmantošanu darbā (četrpadsmitā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV L 131, 5.5.1998., 11. lpp.).

Komisija ir apņēmusies cieši sadarboties ar visām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu sekmīgu šā rīcības plāna īstenošanu un tā mērķu sasniegšanu. Šajā nolūkā Komisija uzturēs ciešu dialogu ar ieinteresētajām personām, apsekos šā rīcības plāna rezultātus un nodrošinās tā ātru īstenošanu.

Tādējādi mēs varam nodrošināt, ka ES ķīmiskajai rūpniecībai vēl aizvien ir vitāla loma ES ekonomikā un sabiedrībā, vienlaikus veicinot arī ES klimata un vides mērķu sasniegšanu.
